

Handledning till Minnen och fantasier

Ämne: Svenska, svenska som andraspråk, kreativt skrivande, litterär gestaltning, bild och drama

Målgrupp: Handledningen fungerar för olika åldrar, skolformer och bokcirklar

Lektionsaktivitet: reflektionsfrågor, skrivövningar, dramaövningar och bildövningar

Bokens ISBN: 9789189149205

Om boken

De lättlästa novellerna i *Minnen och fantasier* är skrivna av sju deltagare i skrivargruppen på en kreativ kulturarbetsplats för personer med intellektuell eller kognitiv funktionsvariation (Kulturcentrum Skåne i Lund). Gruppen har under flera år fördjupat sig i skrivande i olika genrer.

I novellerna har de arbetat utifrån olika teman som minnen, kärlek, rädsla, sorg och fantasi. Resultatet är nio noveller med tydliga författarröster och stor bredd i både stil, genre och lästnivå. En samling där de flesta läsare kan hitta något som väcker läslust!

Skrivargruppen har letts av kulturpedagogen Jenny Friman, författare till boken *Bokcirkel i lättläst*, och skrivpedagogen Åsa Söderling. Det är även de som har gjort denna handledning.

Boken innehåller även korta texter där varje författare (Malin Andersson, Jossan Antonsson, Peter Arneson, Elias Edén, Eva Henriksson, Tove Larsson och Alice Lundh Papiernik) ger sina tankar om skrivande och tips till andra som vill börja skriva.

Om handledningen

Handledningen är skapad av pedagogerna Jenny Friman och Åsa Söderling. Syftet med handledningen är dels att läsarna ska få en djupare förståelse för texterna, dels att inspirera till eget skapande hos läsarna. Genom reflektion och att på olika sätt arbeta kreativt med texten kan man stimulera ökad läsglädje och få texten att "landa i kroppen".

Det finns först några övningar som berör boken på ett övergripande plan, därefter är övningarna kopplade till en särskild novell. Vi tar upp olika aspekter av skrivandet som till exempel miljö- och karaktärsskildringar och berättarperspektiv. Vi har kompletterat med drama- och bildövningar för att få fler ingångar i läsandet. De flesta av övningarna kan användas till alla noveller med lite anpassning.

Du hittar fler lektioner via länken: mtm.se/skola/lektioner-och-handledningar.

Introduktion till boken

Samtala om följande i gruppen:

- Vad är ett minne och vad är en fantasi?
- Vad är det för skillnad?
- Kan något vara både ett minne och en fantasi?

Titta på omslaget. Associera fritt!

Samtala om följande i gruppen:

- Vad ser du?
- Vad ger färgerna för stämning?
- Efter att ni läst boken, ser ni något annat?

Novellen *Hjärtat* av Alice Lundh Papiernik

I *Hjärtat* träffar vi en flicka
som måste operera sitt hjärta
när hon är sex år gammal.

Frågor att samtala om utifrån texten

1. Flickan känner rädsla när hon får veta
att det är något fel på hennes hjärta.
Hur märks det i texten att flickan är rädd?
Vad finns det för saker och situationer
som vi kan bli rädda för i livet?

2. Sjuksköterskan Anna-Maria
och läkaren hjälper flickan när hon är rädd.
De får henne att skratta och känna sig trygg.
Vad gör de för att hjälpa flickan att vara mindre rädd?
Vilka personer har hjälpt dig när du haft det svårt?

Skrivövning

Författaren använder sinnen mycket
för att skildra flickans känslor och upplevelser.
Som lukt, hörsel, känsel, syn och smak.
Ett exempel: "Jag kommer tydligt ihåg lukten på sjukhuset.
Som gamla sopor ingen hade gått ut med." (sidan 10)

Diskutera gärna först tillsammans:
Hur kan lukter påverka din upplevelse av något?
Har du några minnen som är starkt förknippade med dofter?

Utgå från ett av dina minnen.
Kan du skriva ner några detaljer
utifrån dina sinnen? Vad hörde du?
Vad såg du? Fanns det någon smak?
Hur luktade det? Hur kändes det?

Prata med din grupp om vad ni skrivit.
Var det några sinnen
som var svåra att hitta ord till?
Några som var extra lätta?
Kanske kan ni ställa frågor till varandra
och på så vis ge en helhet till minnena.

Skriv gärna sedan en kort berättelse
utifrån ditt minne och vad du kände,
såg, hörde, luktade och smakade.

Novellen *Första förälskelsen* av Alice Lundh Papiernik

I den här novellen får vi följa en 14-årig tjej som blir kär på ett konfirmationsläger.

Frågor att samtala om utifrån texten

1. *Osäkerhet, möten och frihet* är tre teman som är viktiga i novellen: Vad hittar du i texten som visar det?
2. Finns det något annat tydligt tema i novellen tycker du?
3. I novellen ska konfirmationslägret få ungdomar från grundskolan och grundsärskolan att mötas. Tycker du att det är en bra idé? Berätta hur du tänker.
4. Har du varit kär någon gång? Hur känns det i kroppen? Eller hur tror du att det känns? Prata om det tillsammans.

Skrivövning

Författaren använder många detaljer för att beskriva sina karaktärer. Ett exempel: "Dina strumpor är rosa för din fostermamma har tvättat dem fel." (sidan 19)

Diskutera gärna först tillsammans: Vilka karaktärer finns i *Första förälskelsen*? Vad får vi veta om dem?

Hitta sedan på en egen karaktär! Vad heter personen? Hur gammal är hen? Hur ser hen ut? Vad gillar hen? Vad gör hen nu? Vad längtar hen efter? Fyll på med fler frågor om ni vill! Låt sedan deltagarna presentera sina karaktärer för varandra.

Dramaövning

Nu ska varje deltagare
få låtsas vara sin karaktär
och bli intervjuad av de andra.
Den som blir intervjuad
kan sätta sig på en stol i mitten
eller mittemot gruppen.

Bildövning

Skapa ett porträtt av din karaktär.
Måla, rita eller klipp och klistra.
Välj två färger som du tycker passar din karaktär
och använd bara dem när du skapar.
Berätta varför du valde just de färgerna.

Ni kan sätta upp bilderna och ha vernissage.
Koppla ihop bild- och dramaövningarna
och låt varje person stå vid sitt porträtt
och bli intervjuad som sin karaktär.

Novellen *Strömavbrottet* av Jossan Antonsson

Novellen handlar om hur det kan kännas när strömmen går och allt blir mörkt omkring en.

Frågor att samtala om utifrån texten

1. Vanliga ljud kan bli skrämmande när det är mörkt.
Vilka ljud skrämmer tjejen när strömmen gått?
2. Tjejen gömmer sig under sängen när hon blir rädd.
Vad skulle du ha gjort om du blev rädd i mörkret?
3. När strömmen kommit tillbaka kommer grannen Anna på besök.
Varför tror du att hon kommer?

Skrivövning

Skriv eller berätta om någon gång när du blev rädd.

- Vad blev du rädd för?
- Hur kändes det?
- Vad hände sen?
- Hur slutade det?

Dramaövning

- Undersök mörkret. Släck ljuset och blunda.
- Hur känns det? Vad hör du?
- Kan du uppfatta personerna runt omkring dig?
- Samtala om upplevelserna.

Novellen *Radiodimman* av Elias Edén

Denna novell utspelar sig i en fantiserad framtid.
Karaktären Petrov försöker överleva i en farlig miljö.

Frågor att samtala om utifrån texten

1. *Ensamhet, längtan efter gemenskap och nyfikenhet* är några teman i *Radiodimman*.

Vilka fler teman ser du i novellen?

2. Beskriv miljön som Petrov befinner sig i.
Hur påverkas han av sin omgivning?

3. I novellen pratar Petrov om en katastrof.
Vad kan det ha varit för katastrof?

4. Petrov ser en mystisk figur inne i dimman.
Den verkar känna Petrov och veta saker om honom.
Vem tror du figuren är?

5. Vad skulle du sakna mest i ditt nuvarande liv
om du hamnade ensam i Zonen?

6. Petrov blir attackerad av en främling
som vill ta hans mat. Han försvarar sig
och lämnar främlingen skadad.
Tycker du att Petrov gjorde rätt?
Kunde han ha gjort på annat sätt?

7. I slutet träffar Petrov ett litet djur som kallas blåvir.
Varför tror du Petrov blir så förtjust i blåviren?

Skrivövning

Använd din fantasi! Tänk dig in i framtiden.
Berätta hur det ser ut där du bor nu, om tusen år.
Vad har hänt? Finns det människor?
Vad gör de i så fall?

Bildövning

Författaren till novellen beskriver blåviren som en blandning mellan en orm och en räva, fast med blå päls. Skapa ditt eget fantasidjur. Låt det vara en blandning mellan två djur som du känner till. Teckna, måla eller skapa i valfritt material.

Efter detta kan deltagarna få skriva om sitt djur. Djuret kan då leva i den framtid de hittade på i förra skrivövningen.

Novellen *Den sista föreställningen* av Peter Arneson

I novellen träffar vi skådespelaren Ludvig Magnusson.
när han ska ha sommarens sista föreställning på teatern.

Frågor att samtala om utifrån texten

1. Ludvigs gamla gäng söker upp honom.
Han följer med gänget ut och festar
trots att han egentligen vill stanna hos Juni.
Varför gör han det tror du?
2. Hur skulle du beskriva Ludvig?
Hur är han? Och hur tror du
att gängledaren Jonas skulle beskriva honom?
3. Vem är Juni egentligen?
4. Varför tror du att Juni är så viktig för Ludvig?

Skrivövning

Tänk dig att du är Juni.
Skriv en novell där Juni berättar i jag-form
om det som händer i novellen.

Novellen *En sten i mängden* av Peter Arneson

Det här är en berättelse om en vanlig man med en stor längtan.

Frågor att samtala om utifrån texten

1. Varför tror du novellen heter *En sten i mängden*?
2. Vilka känslor finns i berättelsen?
3. Vad i texten visar att huvudpersonen är ensam?
4. Vad tror du händer efter novellens slut?
5. Vi får bara veta litegrann om huvudkaraktären. Utifrån det lilla du får veta, hur tänker du dig att det ser ut hemma hos mannen?

Beskriv hans hem. Till exempel:

Vad har han för möbler?

Vad är det för färger?

Är det stökigt eller städat?

Berätta för varandra i gruppen och jämför era miljöer.

Liknar de varandra eller är de olika?

Novellen *Inlåst* av Tove Larsson

Novellen handlar om en tolvårig tjej som råkar bli inlåst på toaletten när hon besöker sin farbror i Göteborg.

Frågor att samtala om utifrån texten

1. Huvudkaraktären i novellen tycker kanelbullarna smakar som kärlek. Vad tror du hon menar med det?
2. Vilka olika känslor känner karaktären i berättelsen? På vilka sätt uttrycker hon sina känslor?
3. Hur brukar du bli om du blir rädd? Vad gör du då?
4. Tjejen i berättelsen ser verkligen fram emot resan till Göteborg. Berätta gärna för din grupp om en härlig dag som du har upplevt.

Dramaövning

Dela in deltagarna i mindre grupper. Varje grupp väljer två scener ur novellen. Till exempel när familjen fikar i trädgården. Gruppen ska göra en "stillbild" av scenen. Alltså gå upp på golvet och placera sig stilla, så att de andra grupperna får gissa vilken scen de visar.

När alla visat sina scener kan ni testa att visa dem igen i kronologisk ordning. På så vis kan deltagarna få en känsla för strukturen i novellen.

Skrivövning

Skriv eller berätta en historia med en dramatisk kurva.

Du kan utgå från följande meningar:

Det var en gång en ...

Och varje dag ...

Men en dag ...

Detta ledde till att ...

Så numera ...

Ni kan först göra övningen i grupp några gånger
och sen testa skriva individuellt.

Novellen Mina årstider av Eva Henriksson

Mina årstider är en barndomsskildring som utspelar sig i författarens sommarstuga under ett helt år.

Frågor att samtala om utifrån texten

1. Författaren skriver självbiografiskt. Hon utgår från verkliga händelser och bygger på dem. Vad tror du har hänt på riktigt och vad är påhittat? Varför tror du det?
2. Huvudkaraktären Eva och hennes bror Micke både bråkar och har roligt ihop. Samtala om deras relation.
3. När tror du berättelsen utspelar sig? Varför?
4. Årstiderna som skiftar är en viktig del i berättelsen. Hur skulle det blivit om någon händelse bytte årstid? Till exempel om Eva hittat moppen på vintern. Hur hade berättelsen då förändrats?

Dramaövning

Författaren skriver i sin presentation att man måste få leka med texten och "ljuga lite". Låt varje deltagare berätta tre saker om sig själv för gruppen. En av sakerna ska vara falsk. Låt gruppen gissa vilken. Prata om hur det var att "ljuga"!

Skrivövning

Tänk ut ett barndomsminne. Byt namn på personerna när du skriver. Lägg också till något som inte är sant. Det kan vara en händelse eller något om karaktärerna.

Novellen *Simba* av Malin Andersson

I novellen får vi ta del av en nära relation mellan en människa och ett älskat husdjur. Från födelse till död, genom olika känslor.

Frågor att samtala om utifrån texten

1. Huvudpersonen utvecklar ett starkt band till katten Simba. Kan vänskapen med ett djur vara likvärdig vänskapen med en människa? Berätta hur du tänker!
2. I slutet när Simba är väldigt sjuk får han en spruta för att somna in och slippa lidandet. Tycker du man kan göra samma sak med människor? Samtala om detta (denna fråga fungerar bäst om man känner sin grupp väl och bedömer att deltagarna kan hantera den här typen av ämne).
3. Vilka olika känslor beskrivs i novellen tycker du? Ge exempel ur texten.
4. Huvudpersonen sparar några saker som minne av Simba. Har du några minnessaker som påminner dig om något du varit med om?

Dramaövning

Dela in deltagarna i grupper. Varje grupp väljer en känsla från novellen och försöker med sina kroppar skapa en stillbild eller staty som visar känslan. De andra får gissa vilken känsla det är.

Skrivövning

Välj en känsla tillsammans i gruppen.

Prata om hur känslan kan gestaltas i text genom att beskriva vad karaktären gör eller upplever.

Men skriv inte ut själva känslan!

Till exempel *ilska*: det surrar i huvudet, jag knyter nävarna, jag smäller i dörrar etc.

Hitta många förslag.

Några exempel ur novellen:

Plötslig sorg (sidan 146):

“Jag glömde bort det som fanns omkring mig. Jag bara stod som i en dimma.”

Förväntan (sidan 138): “Jag var på mitt rum som jag för en gångs skull hade städat.”

Låt sedan var och en välja en känsla och skriva en scen med gestaltningar.

Läs upp för varandra och se om ni kan lista ut vilken känsla som gestaltas.